

Informatiebronnen

In deze publicatie zijn vele verschillende informatiebronnen gebruikt, die allemaal een gedeelte van de strafrechtsketen betreffen: de Politiestatistiek, het Herkenningsdienst-systeem van de politie (registratie van pv's van aangifte van misdrijven), periodieke self report studies, slachtofferenquêtes onder de bevolking, COMPAS (de zaken die uiteindelijk naar het OM gaan en daar ingeschreven worden), en de systemen die de tenuitvoerlegging van straffen registreren. In deze bijlage wordt ingegaan op de gebruikte gegevensbronnen: kenmerken van de bron, informatiegebied, de periodiciteit van de data-verzameling, de relaties met andere informatiesystemen, privacyaspecten, beperkingen, eigendom en beheer en toekomstverwachtingen voor het systeem.

1 De Politiestatistiek

Gegevens over ter kennis van de politie gekomen criminaliteit worden door het Centraal Bureau voor de Statistiek verzameld in de Politiestatistiek. In de Politiestatistiek worden niet alleen de delicten waarvoor een pv is opgemaakt geregistreerd, maar ook de mutaties in de dagrapporten. De diepgang van de verzamelde gegevens is daarentegen beperkt. De Politiestatistiek beoogt inzicht te geven in de samenstelling en de ontwikkeling van de geregistreeerde criminaliteit en de inspanning van de politie ter bestrijding hiervan. De data zijn in de loop der tijd enorm uitgebreid: van een paar kenmerken van de opsporing en enkele wetten (voornamelijk het Wetboek van Strafrecht) tot bijna alle kenmerken van de opsporing, gegevens van de verdachten, aangevers en veel artikelen uit het Wetboek van Strafrecht en andere wetten. De gegevens in de Politiestatistiek komen rechtstreeks van de politiekorpsen die deze speciaal voor het CBS samenstellen. Tot in de jaren negentig gebeurde de schriftelijke vastlegging van misdrijven door middel van dagrapporten en/of pv's. In toenemende mate maakte de politie gebruik van geautomatiseerde systemen van incidentenregistratie. Vanaf 1997 worden de gegevens per incident (misdrijf of andere activiteit) naar het CBS gestuurd, verzameld naar type misdrijf en dergelijke; soms per wetsartikel, soms per groep van wetsartikelen of van een aantal wetten. Alle misdrijven die door de politie zijn geregistreerd (een aangifte-pv of een dagrapportenmutatie), moeten (kunnen) in de Politiestatistiek opgenomen worden. De gegevens komen op gemeenteniveau binnen; elke regionale indeling kan worden gemaakt, zoals naar arrondissement, politieregio, provincie, grootte van de gemeente, en mate van verstedelijking.

Informatiegebied

De gegevens hebben betrekking op misdrijf-type, aangifte, opgehelderde zaak, gehoorde verdachten, in verzekeringstelling en voorgeleiding, pv naar het OM. De misdrijven zijn onderverdeeld naar wetten, regelingen en besluiten, per wetboek eventueel uitgesplitst naar wetsartikelen. De kenmerken van de verdachte zijn geslacht en minder- of meerderjarigheid.

Periodiciteit van de dataverzameling

Sinds 1948 worden de gegevens per kwartaal naar het CBS gestuurd. Door de onregelmatige inzendingen van de politieregio's is het niet mogelijk per kwartaal te publiceren. Er wordt jaarlijks gepubliceerd.

Relaties met andere informatiesystemen

De Politie-statistiek is een op zichzelf staand informatiesysteem. Vanaf 1997 levert een groot aantal politieregio's voorts een selectie uit de incidentenregistraties (XPol en BPS): een aantal variabelen per incident of activiteit van de politie. Het CBS ontvangt per kwartaal een bestand van alle records.

Beperkingen

De Politie-statistiek is beperkt tot de door de politie geregistreerde criminaliteit, en kent de gangbare beperkingen van registratieregimes en -cultuur. Echter, ze geeft belangrijke informatie over het werkaanbod van de politie en is een bruikbaar instrument bij het voorspellen van de werkdruk van de politie, voorzover veroorzaakt door criminaliteit.

Eigendom en beheer

Het CBS verzamelt, bewerkt en publiceert de politiecijfers. Tevens maakt het bureau een jaarbestand waarvan het eigenaar en beheerder is. Het privacyreglement is niet van toepassing, aangezien diepgaande persoonsgegevens ontbreken.

Toekomst

Het CBS werkt samen met de politie(regio's) aan verbetering van het incidentencodeboek en aan de kwalitatieve verbetering van de datalevering. Het CBS transformeert statistische informatie uit beide incidentenregistraties tot één groot databestand ten behoeve van ruimere analyse-mogelijkheden. Koppeling met andere CBS-bestanden behoort dan tot de mogelijkheden.

2 Het Herkenningsdienstsysteem

Het Herkenningsdienstsysteem is een landelijk dekkend systeem dat sinds 1986 door de politie gebruikt wordt om gegevens te registreren. Omdat de verschillende politieregio's

het systeem beheren, is feitelijk sprake van Herkenningssystemen: voor elke politieregio en de Koninklijke Marechaussee (KMar) één.

Het HKS bevat gegevens over 'het begin' van de strafrechtsketen. Het gaat hier om de registratie door de politie van crimineel gedrag.

Informatiegebied

Het HKS bevat zowel de aangiftegegevens van misdrijven, als de persoonsgegevens van de verdachten daarvan. Tegen een verdachte kunnen een of meer processen-verbaal zijn opgemaakt. Een tegen een verdachte opgemaakt proces-verbaal wordt in onderliggende rapportage aangeduid met de term 'antecedent'. Een proces-verbaal, oftewel antecedent, kan bestaan uit een of meer misdrijven (delicten). Zo kan een persoon van bijvoorbeeld een (of meerdere) winkeldiefstal(len) en een woninginbraak verdacht zijn.

Opgenomen worden personen die minimaal 12 jaar zijn en tegen wie als verdachte van een misdrijf proces-verbaal is opgemaakt. Ook minderjarigen die door de politie wegens misdrijf of overtreding naar Halt worden verwezen, moeten sedert 1996 in het HKS worden geregistreerd.

Het HKS bevat informatie over bijvoorbeeld het delict, het tijdstip waarop het gepleegd werd, de modus operandi, maar ook persoonskenmerken van de verdachten als geboortedatum, geslacht, nationaliteit en aanwezigheid van verslavingsproblematiek. Ook is de informatie over antecedenten van de verdachten beschikbaar. Het HKS is zelfs het enige bestand dat op het niveau van de politie de gegevens bevat van alle geregistreerde antecedenten van verdachten in Nederland. Dit biedt de mogelijkheid tot een waardevolle verdieping in informatie over verdachten. De antecedenten kunnen bestaan uit 'automatische' antecedenten (koppeling van plaats, verdachte en gepleegd delict, zodat informatie van de verdachte en van de aangifte gecombineerd kan worden) en 'handmatige' antecedenten (de meer uitgebreide informatie uit het proces-verbaal van aangifte ontbreekt).

Periodiciteit van de dataverzameling

In principe wordt elk pv opgenomen, dus er is sprake van een continue registratie van feiten.

Relaties met andere informatiesystemen

Het HKS is een op zichzelf staand registratiesysteem. Informatie die in HKS wordt opgenomen, registreert de politie ook in andere bedrijfsprocessensystemen.

Beperkingen

Natuurlijk heeft het HKS ook zijn beperkingen. Daarvan dient de gebruiker van de informatie zich bewust te zijn. De daders die niet gepakt zijn, delicten waarvan geen proces verbaal is opgemaakt, of de delicten die onbekend blijven bij de politie, worden niet geregistreerd. Selectiemechanismen kunnen een rol spelen bij de registratie in het HKS en leiden tot vertekeningen. In het HKS worden alleen 'natuurlijke personen'

opgenomen; rechtspersonen zijn uitgesloten van opname. Gegevens van de bijzondere opsporingsdiensten (bijvoorbeeld FIOD, ECD, douane) zijn uitgezonderd van registratie. Verder zijn de politieregio's niet altijd eenduidig in de registratiewijze van een delict. De registratie is bijvoorbeeld mogelijk niet uniform indien een verdachte naar een andere (politie)regio verhuist, of een delict pleegt in een (politie)regio waar hij niet woonachtig is. In de praktijk blijkt dat de politieregio waarin de verdachte woont, het meest complete beeld van de verdachte heeft. Daarom zijn bij de analyse de gegevens gerangschikt naar de gemeente waarin zij wonen. Overleden verdachten dienen twee jaar na dato uit het bestand gehaald te worden. Dit is echter niet van invloed op het onderhavige selectiejaar, 1998.

Gegevens van aangehouden verdachten tegen wie binnen de zes maanden na opname in het HKS (voorlopige opname) nog geen proces-verbaal is opgemaakt, worden verwijderd. De verjaring van gegevens levert een beperking op die van invloed kan zijn op de interpretatie van de HKS-uitkomsten. Dit doet zich vooral voor bij de interpretatie van gegevens over het verleden van verdachten. Als regel wordt de informatie over verdachten na verloop van tijd uit het HKS verwijderd indien zij een aantal jaren niet meer voor nieuwe delicten als verdachten geregistreerd worden. De verjaringsregels impliceren een zekere mate van vertekening in het beeld van de in het verleden gepleegde delicten. De gestelde termijnen zijn echter dermate lang en lopen zo snel op dat al met al toch een behoorlijk beeld, ook van het delictsverleden, verkregen kan worden. Desalniettemin is het mogelijk dat vooral bij oudere verdachten, waarvan momenteel slechts één of een beperkt aantal delicten uit het verleden bekend zijn, een incompleet beeld bestaat.

Eigendom en beheer

De verschillende politieregio's zijn eigenaar van het systeem. Vanuit deze regio's wordt het systeem gevoed. Om gegevens aan het HKS te onttrekken, heeft de IT-organisatie van het KLPD de (mede door het WODC gefinancierde) DEX-module (Data-extractie) ontwikkeld. De DEX-module is door Prins (2000) verder uitgebouwd en verbeterd. Het is daarmee recent mogelijk geworden om geautomatiseerd een landelijk HKS-bestand te maken. Zo kunnen verdachten, die in meerdere politieregio's geregistreerd staan, worden geïdentificeerd en tot één unieke verdachte herleid. Een speciaal daarvoor in het leven geroepen beheersinstantie bewaakt de toegang tot dit bestand. Het HKS valt onder de privacywetgeving. Bewerking van de data vindt echter plaats met geanonimiseerde gegevens.

Toekomst

Het HKS staat in de belangstelling in verband met de steeds meer gevraagde analyses van gegevens op landelijk niveau. Recente ontwikkeling is dat jaarlijks een landelijk HKS-bestand gemaakt wordt door de Directie Recherche van de KLPD (de voormalige CRI), waarmee aan die vraag tegemoet kan worden gekomen.

3 De self report studies

Niet alle criminaliteit komt in de politiecijfers naar voren. Veel – relatief minder ernstige – feiten zoals graffiti, vernieling en winkeldiefstal worden nooit opgehelderd als ze überhaupt al ter kennis van de politie komen. Self report onderzoek is mede bedoeld om verder inzicht te krijgen in de omvang van het dark number: de criminaliteit die niet ter kennis van de politie komt. Een aanzienlijk deel van juist deze feiten komt voor rekening van de jeugd.

3.1 De CBS self report enquête

De CBS self report enquête is een onderdeel van een representatieve enquête onder jongeren van 12-29 jaar. Het doel van het meer omvattende onderzoek is een overzicht te geven van de leefsituatie van jongeren in algemene zin. Gevraagd wordt onder meer naar schoolbeleving, vrijetijdsbesteding, arbeidsomstandigheden, problemen met ouders, en drugsgebruik. Het netto aantal ondervraagde jongeren in 1997 bedroeg zo'n 2.750.

Informatiegebied

Een onderdeel van het omvattende onderzoek betreft het daderschap van kleine criminaliteit. Er wordt naar de volgende delicten gevraagd: zwartrijden, onder invloed rijden, graffiti, vandalisme, brandje stichten, meedoen aan gevecht, mishandeling, winkeldiefstal, prijsjes in een winkel verwisselen, diefstal op school, diefstal op het werk, fietsdiefstal, heling, wapen ter verdediging bij zich dragen, iemand verwonden met een wapen en bedreiging. Per delict is eerst gevraagd of de respondent dit ooit heeft gepleegd, vervolgens of dit ook het afgelopen jaar is geweest en hoe vaak dan wel. Het invullen van de enquête geschiedt door de respondent zelf, rechtstreeks in de computer. De overige delen van de enquête worden gevraagd en vervolgens ingevoerd in de computer door een interviewer. Het is dus voor het grootste deel een face to face enquête.

Periodiciteit van de dataverzameling

De periodiciteit van de dataverzameling is eenmaal per drie jaar.

Relaties met andere informatiesystemen

De enquête onder jongeren is een periodieke module van het grotere integratieve jaarlijkse onderzoek POLS, waarin sinds 1997 ook de ERV is opgenomen.

Beperkingen

Self report heeft diverse beperkingen. Het kan zijn dat jongeren delicten verzwijgen, het kan ook zijn dat jongeren juist majoreren, opscheppen over niet-gepleegde delicten. Zowel over- als onderrapportage kan dus voorkomen. Daar komt bij dat de uitkomsten van het onderzoek samenhangen met de manier waarop de delicten worden bevraagd

(zelf schriftelijk invullen; zelf in de computer invullen; via een interviewer laten invullen) en met de formulering van de vraagstelling zelf. Vooral nog lijkt het erop dat de self report enquête vooral geschikt is voor het in kaart brengen van trends.

Eigendom en beheer

De self report enquête is onderdeel van de periodieke CBS-dataverzamelingen.

Toekomst

In het jaar 2001 wordt het onderzoek herhaald.

3.2 *Het WODC self report onderzoek*

Elke twee jaar verricht het WODC self report onderzoek onder jongeren op landelijke schaal, waarbij informatie ingewonnen wordt over criminele gedragingen van jongeren van 12-17 jaar. Doel van het onderzoek is zicht te krijgen op de minder ernstige delinquentie van jongeren (zie ook Kruissink en Essers, 2001).

Informatiegebied

De delicten vallen alle onder de noemer 'kleine criminaliteit', ofwel 'veelvoorkomende criminaliteit'. Hoewel de vragenlijst in de loop der tijd is uitgebreid met extra vragen over bepaalde actuele onderwerpen – zoals bedreiging en bezit en gebruik van wapens – is de enquête ten aanzien van tien feiten ongewijzigd gebleven: zwartrijden, graffiti, iemand lastigvallen, vernieling, winkeldiefstal, brandstichting, heling, fietsendiefstal, iemand in elkaar slaan, en inbraak/insluiping. Naast de vragen over delictgedrag ('ooit' en 'in het afgelopen jaar'), worden vragen gesteld over vormen van risico- of probleemgedrag zoals spijbelen, alcohol- en drugsgebruik en pesten, en wordt een aantal vragen over demografische en sociaal-economische achtergrondkenmerken aan de jongeren gesteld.

Periodiciteit van de dataverzameling

Tweejaarlijks wordt een aselechte steekproef van ongeveer 1.000 12-17-jarige jongeren geënuquêteerd, voor het eerst in 1986 en vervolgens in 1988, 1990, 1992, 1994, 1996 en 1999.

Voor het onderzoek 1999 zijn in de periode december 1998 tot en met mei 1999 ruim 1500 jongeren in de leeftijd van 12-17 jaar benaderd. De referentieperiode waarop de vragen betrekking hadden, betrof 'de afgelopen twaalf maanden).

Relaties met andere informatiesystemen

Het self report onderzoek is een zelfstandige informatiebron. Er zijn geen relaties met andere informatiesystemen.

Privacyaspecten

De jongeren worden thuis door een medewerker van een onderzoeksbureau bezocht. Op een draagbare computer vullen de jongeren, anoniem, een vaste vragenlijst in. De onderzoeker bemoeit zich niet actief met de beantwoording van de vragen.

Beperkingen

Dit type onderzoek is vooral geschikt om informatie te verzamelen over relatief lichte criminele gedragingen. Bovendien spelen geheugenkwesaties mee. Ook is het de vraag of men alles naar waarheid invult, zeker als het gaat om maatschappelijk controversiële delicten. Verder is de bruikbaarheid van de resultaten afhankelijk van bijvoorbeeld representativiteit en omvang van de steekproef, de non-respons enzovoort. Als laatste beperking kan gelden – op basis van de betrekkelijk kleine steekproef – de mate van betrokkenheid van allochtone jongeren bij criminaliteit. Bovendien lijkt de non-respons onder deze jongeren groter, en bestaan er meer twijfels omtrent de betrouwbaarheid van de door hen verstrekte informatie.

Eigendom en beheer

Self report onderzoek onder jeugdigen wordt al meer dan tien jaar uitgevoerd, onder verantwoordelijkheid van het WODC. Eigendom en beheer berusten bij het WODC.

Toekomstverwachtingen

Het ligt in de bedoeling om dit type onderzoek periodiek voort te zetten.

3.3 *Het Nationaal Scholierenonderzoek*

Het Nationaal scholierenonderzoek is een bron die specifieke informatie verschaft over jongeren. Dit onderzoek wordt vanaf 1990 periodiek uitgevoerd door het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (NIBUD). Opdrachtgevers zijn onder meer het NIBUD, het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS) en het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Informatiegebied

Het NSO verschaft informatie over een groot aantal aspecten van de leefsituatie van ongeveer tienduizend scholieren tussen de 12 en 20 jaar uit het reguliere voortgezet onderwijs. Met behulp van deze monitor wordt het gedrag, de gezondheid, opvattingen en ideeën over financiën, leefwijze en toekomst van de huidige generatie scholieren in kaart gebracht.

Periodiciteit van de dataverzameling

Gegevens worden periodiek verzameld met behulp van schriftelijke vragenlijsten (steekproefeenheid: school; entiteit: personen; steekproefmethode: clustersteekproef

school/klas; mailing naar alle onderwijsinstellingen; representatieve selectie uit aanmeldingen). Frequentie van de enquête: 1984 en 1990, en vanaf 1990 in principe tweejaarlijks. NSO '99: veldwerkperiode: december 1999-februari 2000; steekproefomvang: ca. 30.000 uitgezette vragenlijsten in het voortgezet onderwijs en ca. 4.000 in het basisonderwijs; respons: ca. 14.000 personen in voortgezet onderwijs en ca. 3.000 in het basisonderwijs.

Relaties met andere informatiesystemen

Het NSO is een zelfstandige informatiebron. Er zijn geen relaties met andere informatiesystemen.

Privacyaspecten

De vragenlijsten worden anoniem en klagewijs ingevuld.

Beperkingen

Vanaf het jaar 1999 worden ook scholieren uit groep 8 van het basisonderwijs geënquêteerd. Een knelpunt dat zich bij de laatste editie van het NSO voordeed, was de slechte vertegenwoordiging van scholieren uit het middelbaar beroepsonderwijs (mbo).

Eigendom en beheer

Uitvoerder van het veldwerk is het NIBUD. Eigendom en beheer berust bij NIBUD en SCP. De laatste versie ligt bij het Steinmetz-archief en wordt daar ook beheerd.

Toekomstverwachtingen

Het ligt in de bedoeling om dit type onderzoek periodiek voort te zetten.

4 De CBS-statistiek van strafrechtspleging en -toepassing

Informatie over strafzaken bij het openbaar ministerie en rechter wordt binnen het huidige stelsel van criminaliteitsstatistieken verzameld in de Statistiek van strafrechtspleging en -toepassing. Indien van een strafzaak het proces-verbaal naar het desbetreffende (arrondissements)parket gezonden wordt, besluit het OM of al dan niet vervolgd wordt.¹ De informatie over de jaren 1960-1982 is beschikbaar op papier, verspreid in CBS-jaarpublicaties: Justitiële statistiek, Criminele statistiek, Toepassing der Wegenverkeerswet, Statistiek jeugdcriminaliteit, en de (verzamel)publicatie Maandstatistiek politie, justitie en brandweer. Voor de jaren 1982-1991 zijn de relevante onderdelen samengebracht in een nieuwe publicatie Criminaliteit en Strafrechtspleging. Sinds het verslagjaar 1991 komen in een samenwerkingsverband tussen het ministerie van Justitie en het CBS gegevens over criminaliteit en strafrechtspleging beschikbaar

¹ Tegenwoordig vindt in toenemende mate reeds een beoordeling plaats bij de politie door een gedetacheerde OM-functionaris in het kader van het zgn. 'Aanhouden en Uitreiken'-principe (AU).

vanuit het Communicatie OM-parket Administratiesysteem, kortweg COMPAS genoemd. De gegevens van de Criminele statistiek zijn ontleend aan de afschriften van de informatiestaten afkomstig van opsporingsinstanties en via het parket, en van de afloopberichten waarop de parketten de afloop der strafzaken per fase van behandeling aan het CBS melden.

De Justitiële statistiek geeft een overzicht van de omvang en de aard van de werkzaamheden van de diverse rechterlijke colleges, waaronder rechtspraak in strafzaken. In de publicatie Criminaliteit en Strafrechtspleging zijn alle door het OM afgedane strafzaken en de door diverse rechterlijke colleges berechte criminaliteit opgenomen. Vier deelsystemen ondersteunen de parketadministraties: registratie kantongerechtczaken, registratie rechtbankzaken, dagvaarding en zittingvoorbereiding van kantongerecht- en rechtbankzaken en executie van kantongerecht- en rechtbankzaken.

Informatiegebied

De periode 1960-1982 wordt gekenmerkt door een zeer gedetailleerde weergave in papieren publicaties. In de periode 1982-1991 is de detaillering in de gepubliceerde informatie verminderd. Wel bleef het mogelijk gedetailleerdere gegevens dan de gepubliceerde op te vragen. Vanaf 1990 zijn in COMPAS gegevens opgenomen over de ingeschreven zaken bij het OM alsmede de afdoening van zaken door OM en rechter. Het systeem bevat een grote hoeveelheid gegevens over het verloop en de afloop van elke strafzaak, inclusief gegevens over de betrokken verdachte/dader.

Periodiciteit van de dataverzameling

Er is sprake (geweest) van een continue registratie, zij het dat de verwerking van de gegevens in de loop van de jaren/perioden zeer verschillend is geweest. De gegevens zijn verwerkt per kalenderjaar. Een strafzaak die binnen een kalenderjaar bij verschillende colleges in behandeling is, is ook meer dan eenmaal in de overzichten opgenomen.

Relaties met andere informatiesystemen

Uit COMPAS worden speciaal voor statistische doeleinden ten behoeve van het CBS aparte bestanden vervaardigd waarin elke strafcasus als individueel gegeven traceerbaar is. COMPAS vormt de basis van het systeem Rapsody, een beleidsinformatiesysteem van het OM.

Beperkingen

De overgang op COMPAS-gegevens had aanvankelijk negatieve invloed op de beschikbaarheid van statistische gegevens: een deel van de uitkomsten in de eerste jaren dat het systeem voor statistische doeleinden werd gebruikt (1991, 1992 en 1993) kwam niet (volledig) beschikbaar; bovendien leidde de beschikbaarheid van een elektronisch systeem leidde ertoe dat de inzending van berichtgeving via formulieren sterk terugliep en in enkele gevallen voortijdig werd gestaakt. Op deze wijze is informatie over een deel van

de ingeschreven zaken en vrijwel alle afdoeningen door het OM over de jaren 1991 en 1992 verloren gegaan. In mindere mate geldt dit ook voor 1993. Ook de cijfers over afdoeningen door de rechter kenden onderrapportage, waardoor op dit gebied over de periode 1991-1993 alleen de totaalcijfers betrouwbaar genoeg zijn voor statistische analyse. Een deel van de uitkomsten moest worden geschat. Met vertraging verscheen in 1994 de eerste publicatie Criminaliteit en Strafrechtspleging nieuwe stijl. Ook na 1993 bleek de berichtgeving onvolledig te zijn geweest en was sprake van onderrapportage. Door het CBS is daarop besloten om in samenwerking met de berichtgevers tot een revisie van de basisgegevens over te gaan. Om praktische redenen is gekozen voor 1994 als startjaar van de revisie. De voorliggende publicatie is gebaseerd op de resultaten van deze revisie. De herziene cijfers komen in de plaats van alle eerder gepubliceerde gegevens over ingeschreven en afgedane rechtbankstrafzaken vanaf 1994. Overigens leidden deze inspanningen tot tal van verbeteringen in de gegevensonttrekking vanuit COMPAS.

Eigendom en beheer

De basisgegevens uit de periode van 1960-1991 zijn in beheer van het CBS. Gegevens daaruit zijn voor statistische doeleinden beschikbaar. Vanaf 1991 is er een samenwerkingsverband tussen het ministerie van Justitie, als eigenaar van de COMPAS-informatie, en het CBS. De ontwikkeling van het systeem geschiedt in nauwe samenwerking met het CBS, aangezien de gegevens de basis vormen voor alle statistische informatie over strafzaken. Alle statistische uitkomsten zijn gebaseerd op geanonimiseerde basisgegevens.

Toekomstverwachtingen

Opvolger van COMPAS is in ontwikkeling: het Globaal Processen Systeem (GPS).

5 De informatiesystemen tenuitvoerlegging

Er zijn vele soorten straffen en maatregelen die opgelegd kunnen worden. Elk van die soorten afdoeningen kent zijn eigen registratiesystemen van binnenkomst en tenuitvoerlegging (executie). Zo is er een systeem dat de celcapaciteit en doorstroom registreert en het Centraal Justitieel Incasso Bureau.

5.1 Centraal Justitieel Incasso Bureau

Het CJIB in Leeuwarden is onder andere belast met de executie van bepaalde strafrechtelijke vonnissen. Het CJIB is een landelijke centrale organisatie die gegevens ontvangt over de opgelegde vonnissen van de parketten. De gegevens worden verder verwerkt tijdens het incassoproces. Sommige registraties zijn nog maar enkele jaren operationeel. De inning van strafrechtelijke boetes verzorgt het CJIB vanaf 1994. De gegevens over strafrechtelijke boetes zijn vanaf 1995 volledig. Over inning van schadevergoedingsmaat-

regelen is vanaf 1996 informatie beschikbaar. Inning van ontnemingsmaatregelen is sinds 1996 aan het CJIB opgedragen: de informatie is over 1996 en later beschikbaar, maar niet geheel volledig. Overigens geschiedt incassering tevens door het OM.

Informatiegebied

In deze publicatie betreft de gebruikte informatie de executie van de strafrechtelijke vonnissen waarmee het CJIB is belast: geldboetes, opgelegde maatregelen ter ontneming van wv en schadevergoedingsmaatregelen. De geldboetes betreffen zowel misdrijven en overtredingen. Het is voor het CJIB niet goed mogelijk hierin onderscheid te maken. De aantallen die het CJIB levert zijn op zaakniveau. Geteld worden de vonnissen die ter executie zijn aangeboden.

Periodiciteit van de dataverzameling

De registratie is continu. De gegevens worden per jaar bij het CBS aangeleverd.

Relaties met andere informatiesystemen

Het CJIB ontvangt langs elektronische weg gegevens uit de negentien COMPAS-systemen van arrondissementsparketten over de te executeren vonnissen. Daarnaast ontvangt het CJIB gegevens van de vijf ressortsparketten. De informatie van het CJIB is aanvullend ten opzichte van andere informatiebronnen die op COMPAS zijn gebaseerd (CBS, Rapsody).

Eigendom en beheer

Houder en gegevensbeheerder is het CJIB, het eigendom is gekoppeld aan COMPAS. Het systeembeheer is deels in handen van de Centrale Systeembeheer Organisatie (CSO), een gemeenschappelijke ondersteunende organisatie van Justitie. De gegevens in de systemen van het CJIB zijn niet rechtstreeks toegankelijk voor derden zoals het WODC. Het CJIB is bij het beheer en het gebruik van de gegevens waarvan zij houder is, gebonden aan de privacywetgeving.

5.2 Tenuitvoerleggingsprogramma (TULP algemeen)

TULP dient om het primaire proces in de inrichtingen van het Gevangeniswezen te ondersteunen. Het is een landelijke applicatie en staat lokaal bij elke inrichting van het gevangeniswezen van de DJI. De landelijke applicatie wordt beheerd door ICT Services DJI te Gouda.

De informatie in TULP is een feitelijke registratie van gegevens van gedetineerden en van de inrichtingen. TULP wordt gebruikt voor een aantal afgeleide secundaire informatiebronnen: de module stuurinformatie van het hoofdkantoor DJI, en de module CBS-tape.

Informatiegebied

De gegevens hebben betrekking op de gedetineerden en op de inrichtingen waarin zij verblijven: personen, zaken, cellen, bestemmingen, doorlooptijden en aantallen dagen straf. Variabelen zijn onder andere: categorie gedetineerden, geslacht, geboortedatum; zaakgegevens zoals parketnummer, datum uitspraak, opgelegde straf, parket van uitspraak; en inrichtingsgegevens zoals soort inrichting, bestemmingen binnen de inrichting, aantal cellen. Binnen TULP is er een continue registratie.

Relaties met andere systemen

TULP ontvangt en levert gegevens aan VIPS (centrale persoonsregistratie), levert gegevens per maand aan TULP SI (stuurinformatie voor DJI), en tweemaal per jaar gegevens aan het CBS. Verder levert TULP dagelijks gegevens aan DBSA (module voor MICA (Management Informatie Capaciteit Ministerie van Justitie)), elke 15 minuten gegevens met betrekking tot cellen aan het systeem van ICT Services DJI, en levert het gegevens aan het LCA.

Beperkingen

TULP biedt geen inzicht in het complete verloop van een detentieperiode, aangezien de systemen van de verschillende inrichtingen niet aan elkaar gekoppeld zijn. Gedetineerden die overgeplaatst worden, kunnen niet gevolgd worden van inrichting naar inrichting.

Eigendom en beheer

Houder van de informatie is de minister van Justitie, voor hem de directeur Gevangeniswezen. Per inrichting of complex vindt de opslag van de gegevens plaats. Het beheer van het systeem is in handen van ICT Services DJI te Gouda. Het systeem voldoet aan de eisen van Wet Bescherming persoonsgegevens.

Toekomst

Er wordt nog dit jaar gestart met een redesign van TULP.

5.3 Tenuitvoerleggingprogramma / Justitiële Jeugdinstellingen

TULP/JJI is een landelijk geïmplementeerd informatiesysteem waarop alle rijks- en particuliere justitiële jeugdinstellingen zijn aangesloten, alsmede het hoofdkantoor DJI en een aantal niet-justitiële instellingen waar het ministerie van Justitie plaatsen heeft ingekocht. Het systeem wordt door de instellingen gebruikt voor de pupillenadministratie en het registreren en onderhouden van gegevens betreffende de instelling zelf. Daarnaast genereert het systeem onder meer capaciteits- en bezettingsgegevens, bevolkingsgegevens en gegevens over de orde en veiligheid (incidenten en maatregelen) binnen de instelling. TULP/JJI speelt een belangrijke rol bij de centrale selectie en plaatsing van jeugdigen in justitiële jeugdinstellingen. Verder levert TULP/JJI stuur- en beleidsinformatie.

DJI beschikt over een speciale module waarmee grotere databestanden kunnen worden samengesteld.

Iedere jeugdige die bij een justitiële jeugdinrichting wordt aangemeld, op de wachtlijst wordt geplaatst dan wel in de inrichting wordt opgenomen, wordt geregistreerd in TULP/JJI en krijgt een eigen, uniek registratienummer. Dit nummer wordt bij iedere (nieuwe) opname binnen de sector justitiële jeugdinrichtingen gebruikt.

Informatiegebied

De gegevens die in TULP/JJI worden opgenomen, zijn onder andere persoonskenmerken van de jeugdigen, gegevens over de huidige en eventueel vorige (tevens in verband met recidive) en volgende verblijfslocatie(s), verblijfstitel(s), opleggende instantie, gepleegde feiten, reden van uitschrijving.

Er wordt gewerkt met peildatumbestanden: locatie-historische bestanden (plaatsingen, uitplaatsingen, trajecten van jeugdigen), titel-historische bestanden (titels/titelwijzigingen). Voorts bevat TULP/JJI informatie over onder andere de beschikbare capaciteit, bezetting, wachtlijstplaatsingen, enzovoort.

Periodiciteit van de dataverzameling

TULP/JJI is een betrekkelijk nieuw registratiesysteem. In juni 1997 is de laatste justitiële jeugdinrichting aangesloten, zodat vanaf dat moment gesproken kan worden van een landelijke dekking. Er is sprake van een continue registratie.

Relaties met andere informatiesystemen

Het TULP-informatiesysteem voor het gevangeniswezen werkt met een ander registratienummer dan TULP/JJI. Ook de opgenomen informatie in beide systemen verschilt soms aanzienlijk. De gegevens zijn niet zonder meer te koppelen.

Eigendom en beheer

Houder van de informatie in TULP/JJI is de minister van Justitie. De informatie is opgeslagen bij de individuele inrichtingen en centraal op het Hoofdkantoor DJI. Het beheer van de informatie berust bij de inrichtingsdirecteuren en bij het Hoofdkantoor DJI. Het systeem voldoet aan de eisen van Wet Bescherming persoonsgegevens.

5.4 Cel Informatie Systeem

Het CIS dient om inzicht te krijgen in de statussen (vrij, bezet, komt vrij, onttrokken, ongereede) van de cellen binnen de inrichtingen van het gevangeniswezen. De plaatsingsbureaus maken gebruik van deze landelijke applicatie. De gegevens worden gebruikt om DBSA (module voor MICA) te voeden.

Informatiegebied

Het CIS verzamelt gegevens over de cellen en bestemmingen van gedetineerden. Variabelen die in het systeem zijn opgenomen zijn persoonskenmerken, aard delict, enzovoort, en capaciteitsgegevens zoals aantal cellen, soort cellen en status van de cellen.

Periodiciteit van de dataverzameling

Via datacommunicatie vindt er elke 15 minuten een actualisatie plaats die de gegevens vanuit TULP doorgeeft aan het CIS. Dit zijn alleen celgegevens. Invoer rechtstreeks in het CIS vindt alleen plaats in verband met beheer.

Relaties met andere informatiesystemen:

Het CIS levert tweemaal per jaar gegevens aan het CBS. Dagelijks vindt er gegevensoverdracht plaats aan DBSA/MICA.

Beperkingen

Het CIS kan geen inzicht leveren in de historie van de celcapaciteit; de informatie die het systeem kan leveren, is altijd een momentopname.

Eigendom en beheer

De eigenaar van het systeem is de minister van Justitie, voor hem de directeur Gevangeniswezen. De opslag van de informatie is centraal geregeld, het beheer wordt gedaan door ICT Services DJI te Gouda.

6 De slachtofferenquêtes

Er worden veel delicten gepleegd die niet in de officiële registraties worden opgenomen: het slachtoffer heeft besloten om geen aangifte te doen, de politie kan alleen maar een waarschuwing hebben gegeven, of het incident komt nooit aan het licht. Om een beter beeld te krijgen van alle delicten, dus ook van het dark number, kan aan een steekproef uit de bevolking worden gevraagd, naar slachtofferschap, van criminaliteit. Ook onveiligheidsgevoelens en andere aspecten in verband met criminaliteit kunnen via enquêtes in kaart worden gebracht.

De eerste slachtofferenquête in Nederland werd in 1973 gehouden (Fiselier). In de periode 1973-1979 werden deze jaarlijks door het WODC uitgevoerd (Van Dijk en Steinmetz). Sinds 1980 heeft het CBS – tot 1985 in overleg met het WODC – dergelijke enquêtes regelmatig gehouden: in de periode 1981-1985 gebeurde dit jaarlijks, na 1985 telkens in de oneven jaren, via de Enquête Slachtoffers Misdrijven (ESM). Met ingang van 1992 is de Enquête Rechtsbescherming en Veiligheid (ERV) de opvolger van de ESM. Deze continue enquête is in 1997 opgenomen in het Permanent Onderzoek Leefsituatie (POLS), een continu CBS-onderzoek naar verschillende aspecten van de leefsituatie van de Nederlandse bevolking.

Sinds 1993 wordt om de twee jaar in opdracht van de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) de Politiemonitor Bevolking (PMB) uitgevoerd. Voor internationale vergelijking wordt sinds 1989 om de drie à vier jaar een slachtoffer-enquête uitgevoerd in diverse landen in en buiten Europa (de International Crime Victims Survey (ICVS), zie paragraaf 8.1).

Kenmerken van slachtofferenquêtes

Slachtofferenquêtes vormen een eigen en onafhankelijke bron van gegevens over veelvoorkomende criminaliteit. De slachtofferenquêtes zijn opgezet met als doel inzicht te krijgen in de totale omvang van de criminaliteit, vooral in die criminaliteit die niet in de officiële registraties wordt opgenomen, via een waarnemingsmethode die onafhankelijk is van de politieregistratie. De gegevens uit de slachtofferenquêtes hebben betrekking op het begin van de strafrechtsketen. Elk delict waarvan iemand slachtoffer wordt, kan in principe worden aangegeven bij de politie, en kan daarmee in theorie bijdragen tot opsporing en aanhouding van mogelijke verdachten.

Als men de landelijke slachtofferenquêtes als een opeenvolgend geheel in de tijd ziet, zijn er drie momenten aan te wijzen waarop een duidelijke trendbreuk mogelijk is. De eerste ligt in 1980, bij de overgang van de WODC-slachtofferenquête naar de ESM; de tweede is in 1993, toen de ESM overging in de ERV; de derde in 1997, toen de ERV opgenomen werd in het POLS. Deze overgangen zijn gepaard gegaan met grotere of minder grote wijzigingen in onderzoeksdesign, vraagstelling, frequentie en/of periodiciteit. De PMB vormt sinds 1993 met een tweejaarlijkse periodiciteit een eigen reeks.

Beperkingen van slachtofferenquêtes

In de slachtofferenquêtes zijn de definities van een 'delict' niet gelijk aan de strafrechtelijke definities, zoals die in de Politiestatistiek en de justitiële statistieken worden gehanteerd. De betrouwbaarheid van de bevindingen is afhankelijk van (onder andere) het aantal respondenten en het aantal aangetroffen delicten in de steekproef. Ook het (beperkte) geheugen van de geënquêteerden kan de resultaten beïnvloeden, doordat respondenten zich bepaalde gebeurtenissen niet meer juist herinneren of verkeerd in de tijd plaatsen ('telescoping'). Verder wordt alleen over delicten met aanwijsbare slachtoffers gerapporteerd. Gegevens over slachtofferloze delicten (zoals heling en drugshandel) komen niet voor. Zeer zware vormen van geweld, zoals moord, komen per definitie evenmin voor.

6.1 WODC-slachtofferenquête (1973-1980)

Informatiegebied

Tot 1977 was de bevolking van Nederland van 18 jaar en ouder in particuliere huishoudens de doelpopulatie, daarna van 16 jaar en ouder. Opgenomen zijn gegevens over de omvang van de criminaliteit, in de vorm van slachtofferpercentages, verschillen in slachtofferschap

tussen bevolkingsgroepen, gegevens over aard en omstandigheden van de gepleegde delicten, de mate waarin door de slachtoffers aangifte wordt gedaan en een schriftelijke verklaring (pv) wordt ondertekend.

De volgende delictsoorten worden onderscheiden: handtastelijkheden op straat met seksuele bedoelingen, bedreiging/mishandeling op straat (vanaf 1975), inbraak thuis (particulieren), fietsendiefstal, bromfietsendiefstal, diefstal van personenauto (vanaf 1974), diefstal uit personenauto, zakkenrollerij / diefstal van portemonnee, beschadiging van eigendom (vanaf 1975), aanrijding buiten schuld, aanrijding buiten schuld + doorrijden dader.

Verder zijn opgenomen: de wijze van aangifte, de redenen waarom eventueel geen aangifte is gedaan, eventuele aanvullende gegevens (schade, letsel, tijdstip, wapengebruik, en dergelijke), preventiemaatregelen in verband met criminaliteit; achtergrondkenmerken van de respondent, zoals leeftijd, geslacht, sociale klasse; kenmerken van de woongemeente, zoals inwonertal, en de vier grote steden (G4: Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag).

Een adressenbestand van de Dienst Omroepbijdragen dient als steekproefkader, waaruit jaarlijks een steekproef van 10.000 à 12.500 (start)adressen getrokken is; voor de G4 is oversampling toegepast. Bij één persoon per huishouden is – in principe de jongst aanwezige man, anders de jongst aanwezige vrouw – een persoonlijk interview op basis van papieren vragenlijst afgenomen. In 1980 werden in totaal circa 6.000 respondenten geïnterviewd. Bij 42% van de startadressen werd een interview gerealiseerd.

Periodiciteit van de dataverzameling

Het onderzoek is uitgevoerd in elk van de jaren 1974-1980, en in 1981 op beperkte schaal in verband met voortzetting van de slachtofferenquêtes door het CBS.

Beperkingen

Een beperking van de WODC-slachtofferenquête is de verandering betreffende de leeftijd van de respondent: tot 1977 personen van 18 jaar en ouder, daarna 16 jaar en ouder. De gegevens uit eerdere jaren zijn in latere jaren gecorrigeerd. Verder is het aantal onderzochte delictsoorten tussen 1973 en 1975 uitgebreid.

Eigendom en beheer

Bestanden zijn via het Steinmetz-archief in Amsterdam voor onderzoeksdoeleinden beschikbaar.

6.2 CBS-slachtofferenquêtes (1980-heden)

Informatiegebied

De bevolking van Nederland van 15 jaar en ouder in particuliere huishoudens vormt de doelpopulatie van de slachtofferenquête.

In alle CBS-slachtofferenquêtes wordt van verschillende soorten delicten en delictgroepen vastgesteld hoeveel personen daarvan slachtoffer zijn geworden in het voorgaande kalenderjaar (ESM) of in de twaalf voorgaande maanden (ERV, POLS); hoeveel van deze voorvallen bij de politie zijn gemeld en bij hoeveel een document (pv) is ondertekend. Bij de ERV en het POLS wordt verder nog geschat hoeveel delicten in Nederland hebben plaatsgevonden. Verder worden vragen gesteld over gevoelens van onveiligheid in verband met criminaliteit en over preventiemaatregelen tegen criminaliteit.

De ESM onderscheidt handtastelijkheden binnen en buiten, exhibitionisme, bedreigingen binnen en buiten, inbraak, (brom)fiets-/autodiefstal, diefstal uit of vanaf auto, zakkenrollerij, overige diefstal (niet eerder genoemd), beschadiging van auto, overige vernielingen (niet eerder genoemd) en doorrijden na aanrijding.

ERV en het POLS onderscheiden geweldsdelicten, zoals seksuele delicten (in de ERV alleen aan vrouwen gevraagd), mishandeling, bedreiging; vermogensdelicten, zoals inbraak, fietsendiefstal, autodiefstal, diefstal uit auto, zakkenrollerij en overige diefstal; vandalisme, zoals diefstal vanaf / beschadiging aan auto, overige vernielingen; doorrijden na ongeval; kwaadwillige telefoontjes (wordt niet als delict geteld); overige delicten (worden niet verder geanalyseerd).

Kenmerken van respondenten en/of het huishouden zijn in alle CBS-enquêtes: leeftijd, geslacht, burgerlijke staat, huishoudenssamenstelling, opleidingsniveau, inkomen, tijdsbesteding en dergelijke. Het belangrijkste geografisch kenmerk is de urbanisatiegraad of de stedelijkheid van de woongemeente.

De CBS-slachtofferenquêtes zijn gebaseerd op een steekproef. De in de jaren 1981 en 1982 uitgevoerde ESM bestond hoofdzakelijk uit een personensteekproef, die voor enkele gemeenten werd aangevuld met een adressensteekproef. Vanaf 1983 is voor de ESM, en voor de ERV, het steekproefkader gebaseerd op het postafgiftepuntenbestand van de PTT. Per huishouden werd in de ESM slechts één persoon ondervraagd. Anders dan in de ESM werden in de ERV per huishouden, indien aanwezig, twee personen van 15 jaar en ouder geïnterviewd. De POLS-steekproeven ten slotte zijn personensteekproeven die worden getrokken uit de Gemeentelijke Bevolkingsadministratie (GBA). In de ESM zijn steeds 5.000 à 10.000 personen ondervraagd. De ERV bevat jaarlijks 5.000 respondenten uit circa 3.000 adressen. In het POLS worden jaarlijks circa 50.000 personen voor het gehele onderzoek ondervraagd, van wie 10.000 voor het onderdeel Slachtofferschap. Vragen over onveiligheidsgevoelens worden aan circa 5.000 respondenten gesteld. Er wordt per soort enquête herwogen naar achtergrondvariabelen als leeftijd, geslacht en mate van verstedelijking.

Alle enquêtes worden mondeling (face to face) afgenomen bij persoonlijk bezoek door een enquêteur.

Periodiciteit van de dataverzameling

De ESM is uitgevoerd in elk van de jaren 1981-1985, sindsdien tot en met 1993 alleen in de oneven jaren. De ERV is uitgevoerd in elk van de jaren 1992-1996, het POLS wordt jaarlijks uitgevoerd sinds 1997.

Beperkingen

Door verschillen in onderzoeksdesign, waarnemingsmethode en vraagstelling zijn de resultaten niet zonder meer vergelijkbaar met andere slachtofferenquêtes, zoals de Politiemonitor Bevolking en de Internationale Slachtofferenquête (ICVS). Ook de onderlinge vergelijkbaarheid tussen ESM en ERV is beperkt. De vergelijkbaarheid tussen de ERV en het POLS is beter, omdat de vraagstelling nauwelijks is gewijzigd.

Eigendom en beheer

De slachtofferenquêtes worden zelfstandig uitgevoerd door het CBS. Bestanden voor gebruik door derden worden beheerd door het WSA en zijn (tegen betaling) voor derden beschikbaar. De bestanden zijn niet herleidbaar tot personen. Daarom zijn er geen speciale privacyreglementen van toepassing.

Toekomst

Mogelijk wordt vanaf 2003 een wijziging in het totale POLS-concept aangebracht. Het streven is om de kerngegevens over (slachtofferschap van) veelvoorkomende criminaliteit zonder trendbreuken te kunnen voortzetten.

6.3 *Politiemonitor Bevolking*

De PMB is opgezet met als doel het verkrijgen van inzicht in door de bevolking ervaren buurtproblemen, onveiligheidsgevoelens, slachtofferschap van criminaliteit en de kwaliteit van de basispolitiezorg. Deze informatie dient deels als aanvulling op geregistreerde gegevens over criminaliteit, vooral ten behoeve van het beleid op regionaal (politieregio's) en landelijk niveau, en daarnaast ten behoeve van andere lokale relevante beleids-eenheden. Net als de andere slachtofferenquêtes gaan de verzamelde gegevens over criminaliteit aan het begin van de strafrechtsketen. De doelpopulatie van de PMB is de bevolking van 15 jaar en ouder in particuliere huishoudens van Nederland, van de afzonderlijke politieregio's en van eventuele andere onderscheiden administratieve eenheden. Vooral nog wordt de PMB elke twee jaar uitgevoerd.

Informatiegebied

Ook de PMB heeft betrekking op aantallen slachtoffers, het wel of geen (ondertekende) aangifte doen, de reden van eventuele aangifte, en eventuele geleden schade; voorts op het oordeel over het optreden van de politie, redenen van eventuele ontevredenheid, en preventieadviezen en informatie over slachtofferhulp. Daarnaast worden vragen gesteld

over problemen in de buurt met betrekking tot diverse vermogensdelicten, verkeersoverlast, dreiging en verloedering, gevoelens van onveiligheid in verband met criminaliteit, preventiemaatregelen tegen inbraak, andere contacten van burgers met de politie en de tevredenheid hierover, en beschikbaarheid, zichtbaarheid, functioneren en optreden van de politie in de eigen buurt.

De zogenoemde objectgebonden delicten zijn die delicten die de woning of een voertuig als object hebben: (poging tot) inbraak (woning als object), fietsendiefstal, autodelicten, diefstal uit/vanaf de auto en vernieling aan de auto. Persoonsgebonden delicten zijn: verkeersdelicten (aanrijding met doorrijden); geweldsdelicten, zoals bedreiging, mishandeling, portemonneediefstal met geweld; en overige delicten, zoals portemonneediefstal zonder geweld, overige diefstal, overige vernieling en andere delicten.

De achtergrondkenmerken zijn beperkt; standaard worden alleen landelijke en regionale gegevens gepresenteerd. Er vindt geen standaardrapportage plaats naar kenmerken van respondenten en/of het huishouden waartoe zij behoren. In 1991 is wel een analyse uitgevoerd naar leeftijd (jongeren) en stedelijkheid. De steekproef van telefoonadressen wordt getrokken uit het PTT-telefoonregister. Per onderzoeksperiode worden er 50.000 à 75.000 personen geïnterviewd. De interviews worden telefonisch afgenomen, met behulp van een computergestuurde vragenlijst. Er wordt herwogen naar geslacht, leeftijd en politieregio (of een kleinere lokale eenheid indien van toepassing). De respons in 1999 was 46%, variërend per politieregio van 39% tot 55%.

Periodiciteit van de dataverzameling

Het onderzoek wordt sinds 1993 (na een beperkt onderzoek in 1990 in 25 Nederlandse gemeenten) om de twee jaar uitgevoerd. Gevraagd wordt naar de ervaringen van de respondenten in de twaalf maanden voorafgaand aan de interviewdatum. De (telefonische) interviews zijn geconcentreerd in de maanden januari t/m maart.

Beperkingen

De vergelijkbaarheid met andere slachtofferenquêtes wordt beperkt door verschillen in (onder andere) het steekproefkader (telefoonregister versus personen- versus adressen-steekproef), de herweging, de methode van dataverzameling (telefonisch versus persoonlijk), de vraagstelling en -volgorde van (onder andere) delicten, en de presentatie van resultaten (percenteringsbasis; (sub)totaalcijfers voor groepen van delicten).

Eigendom en beheer

De onderzoeken worden uitgevoerd in opdracht van de ministeries van BZK en Justitie, en zijn primair gericht op de afzonderlijke politieregio's. Kleinschaligere indeling (afzonderlijke gemeenten, politiedistricten) is mogelijk tegen betaling. Rapportage vindt plaats in de vorm van 27 rapporten: een landelijk rapport, een landelijke tabellenset, en 25 rapporten voor de afzonderlijke politieregio's. De PMB is in bestandsvorm voor derden beschikbaar bij de ministeries van Justitie en BZK.

6.4 *De Slachtofferenquête Bedrijven*

De Slachtofferenquête Bedrijven (SEB) is opgezet met als doel het verkrijgen van inzicht in door bedrijven ervaren slachtofferschap van veelvoorkomende criminaliteit, de als gevolg daarvan ondervonden schade, de (kosten van) preventiemaatregelen en verzekeringsmogelijkheden tegen criminaliteit. Net als de andere slachtofferenquêtes gaan de verzamelde gegevens over het begin van de strafrechtsketen: elk delict waarvan een bedrijf slachtoffer wordt, kan worden aangegeven bij de politie, en kan daarmee in theorie bijdragen tot opsporing en aanhouding van mogelijke verdachten.

De enquête is tot dusver nog maar eenmaal, in 1988/1989, integraal uitgevoerd.

Kenmerken

De doelpopulatie van de SEB is de totale populatie van bedrijfsvestigingen van commerciële bedrijven in Nederland. (Semi-)overheidsbedrijven en instellingen op het terrein van gezondheidszorg, onderwijs, maatschappelijke dienstverlening en dergelijke zijn uitgesloten.

Informatiegebied

Ook in de SEB wordt een beeld geschetst van het percentage slachtoffers, van het aantal ondervonden delicten, en van de eventuele geleden schade. Tevens wordt geïnformeerd naar preventiemaatregelen in verband met criminaliteit en de daaraan verbonden kosten, en naar de mogelijkheden om zich te verzekeren tegen eventuele schade als gevolg van criminaliteit. In de SEB wordt een onderscheid gemaakt tussen interne criminaliteit (gepleegd door eigen werknemers) en externe criminaliteit (derden als dader). Onder de laatste wordt verstaan: vernieling, inbraak, diefstal en bedreiging van personeel in functie. Onder interne criminaliteit wordt verstaan: vernieling/sabotage, diefstal, fraude, automatiseringscriminaliteit en bedrijfsspionage. De eenheid van analyse is de individuele bedrijfsvestiging. Als achtergrondkenmerken zijn alleen branche, grootteklasse (aantal werknemers) en regio opgenomen.

Methode van dataverzameling

De SEB is een enquête onder een steekproef van bedrijfsvestigingen (in 1988 totaal circa 350.000). De steekproef is onderverdeeld naar branches (op basis van de Standaard Bedrijfsindeling (SBI)). In totaal zijn ruim 1.250 bedrijfsvestigingen geënquêteerd; de respons bedroeg 48%; er was geen selectieve non-respons. Om de nauwkeurigheid van de uitkomsten te verbeteren, is herwogen naar branche, grootteklasse en regio.

Periodiciteit van de dataverzameling

Het onderzoek is (na een methodologisch vooronderzoek) met deze reikwijdte tot nu toe alleen in 1989 uitgevoerd. (Wel zijn incidenteel in bepaalde branches afzonderlijke, meer

gedetailleerde deelonderzoeken uitgevoerd, zoals in de detailhandel.) De onderzoeksuitkomsten hebben betrekking op het kalenderjaar 1988.

Relaties met andere informatiesystemen

Slachtofferenquêtes, en dus ook de SEB, vormen een eigen en onafhankelijke bron van gegevens over veelvoorkomende criminaliteit.

Beperkingen

De grootste beperking is het ontbreken van actuele gegevens vanwege het (tot nu toe) eenmalige karakter van het onderzoek met deze reikwijdte. Methodologische problemen bij dergelijk onderzoek onder bedrijven (en instellingen) liggen onder meer in de grote verscheidenheid in aard en omvang van diverse bedrijfsvestigingen, in de aard van de delicten waarmee verschillende branches te maken hebben, in de beschikbaarheid van de gevraagde informatie, en in de verscheidenheid van vestigingen als functionele commerciële, juridische, economische of andere eenheden binnen een bedrijf of onderneming. De vergelijkbaarheid met resultaten uit andere slachtofferenquêtes onder bedrijven (waaronder specifieke branches) is beperkt vanwege verschillen in (onder andere) de aard, detaillering, vraagformulering en -volgorde van de delicten.

Privacyaspecten

Aangezien er geen rapportage plaatsvindt naar individuele kenmerken van bedrijfsvestigingen of ondernemingen en de bestanden niet beschikbaar zijn voor derden, is op de gegevens uit de SEB geen privacyreglement voor derden van toepassing.

Eigenaar en beheer

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de ministeries van Binnenlandse Zaken (destijds) en Justitie door het Bureau Van Dijk en Van Soomeren BV (thans Van Dijk, Van Soomeren en Partners). Er is een uitgebreide rapportage (verkrijgbaar bij het onderzoeksbureau) en een beknopt samenvattend rapport (verkrijgbaar bij het ministerie van Justitie, directie Preventie, Jeugd en Sanctiebeleid).

Toekomst

Er zijn voornemens om – al dan niet in gewijzigde vorm – dit onderzoek periodiek uit te voeren. In dit verband is juli 2000 in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Justitie een adviesrapport opgesteld inzake een te ontwikkelen Monitor Bedrijven en Instellingen (MBI).

7 Letsel Informatie Systeem

Algemeen

Het LIS is een door de Stichting Consument en Veiligheid ontwikkelde en beheerde registratie van alle patiënten die zich melden op een afdeling Spoedeisende Hulp (SEH) van zeventien ziekenhuizen verspreid over Nederland. Het WODC krijgt uit deze registratie alle gegevens van patiënten die slachtoffer zijn geworden van geweld. Dit systeem is operationeel sinds 1 januari 1997.

Informatiegebied

De registratie biedt de mogelijkheid om de volgende kenmerken van geweldsslachtoffers in beeld te brengen: geslacht, leeftijd, woonplaats van het slachtoffer, mogelijke relatie met de dader(s), maand, dag en tijdstip van het voorval, plaats van het voorval, aard van het gebruikte geweld en aard van het letsel.

Periodiciteit van de waarneming

Registratie vindt continu plaats.

Relaties met andere informatiesystemen

De door het WODC gebruikte informatie vormt een deelbestand van het volledige LIS.

Beperkingen

Het LIS is slechts een klein deel van het werkelijke aantal slachtoffers van geweldsmisdrijven in ons land: alleen slachtoffers met ernstig letsel die zich zelf bij de SEH melden van de zeventien ziekenhuizen, waarvan het verzorgingsgebied niet exact bekend is. Niet opgenomen zijn slachtoffers die geen medische hulp hebben gevraagd, slachtoffers aan wie door EHBO'ers en huisartsen eerste hulp is verleend, of slachtoffers met zodanig ernstig letsel dat zij direct moesten worden opgenomen in een ziekenhuis. Anderzijds hoeft de definitie van een geweldsdelict in het LIS niet overeen te komen met de strafrechtelijke definitie.

De steekproef is niet representatief voor de Nederlandse bevolking: van de slachtoffers in dit bestand woont 27% in Amsterdam; het aandeel vrouwen onder de Amsterdamse slachtoffers is substantieel groter.

Eigendom en beheer

Het LIS wordt beheerd door de Stichting Consument en Veiligheid.

Toekomst

Het LIS is sinds 1 januari 1997 operationeel.

8 De internationale gegevensbronnen

8.1 *International Crime Victims Survey*

De ICVS, een internationale slachtofferenquête, geeft informatie over delicten zoals door slachtoffers ondergaan. De enquête wordt gehouden onder auspiciën van het Nederlandse ministerie van Justitie, het Engelse Home Office en de United Nations Interregional Criminal Justice Research Institute (UNICRI). De gegevens worden verzameld door middel van een telefonische enquête, met per land tussen de 1.000 en 4.000 respondenten. Circa twintig, voornamelijk westerse, geïndustrialiseerde landen doen mee aan de dataverzameling.

Informatiegebied

De enquête gaat over de ervaringen die mensen hebben met delicten. Slachtofferloze delicten komen per definitie niet voor. Er bestaat uit de aard van de zaak een verschil in definitie tussen de waarneming van het slachtoffer van het delict en de strafrechtelijke definitie ervan. Van de delicten registreert men de kenmerken: ondervonden misdrijf, zoals het soort misdrijf (autodiefstal, vandalisme, diefstal uit auto/huis, diefstal van fiets, inbraak, diefstal met geweld, geweldsmisdrijven, seksuele misdrijven); of het delict is aangegeven bij de politie; enzovoort. Als persoonskenmerken kent de ICVS variabelen als leeftijd, geslacht, burgerlijke staat, maatschappelijke positie, informatie over preventiegedrag, enzovoort.

Periodiciteit van de dataverzameling

De ICVS is tot dusver afgenomen in de jaren 1989, 1992, 1996 en 2000.

Relaties met andere informatiesystemen

De ICVS is op te vatten als een onafhankelijk systeem. Er bestaat wel overlap met landelijke slachtofferenquêtes. Omdat het een enquêteonderzoek betreft, op basis van steekproeven in de afzonderlijke landen, bestaat er enige afhankelijkheid met de bestanden waaruit de steekproeven zijn getrokken. Vergelijking is mogelijk met (nationale en internationale) politiecijfers (omdat aangiftecijfers zijn opgenomen).

Beperkingen

De voornaamste beperking van de ICVS is dat niet alle delicten zijn opgenomen. Ook delicten zonder slachtoffer of met een bedrijf als slachtoffer, komen niet voor. Een bron van onzekerheid is voorts het geheugen van de respondent (weet deze de juiste gebeurtenissen te herinneren en deze ook juist in de tijd te plaatsen?); dat geldt ook bij binnenlandse slachtofferenquêtes.

Eigendom en beheer

De gegevens uit het ICVS zijn verkrijgbaar bij het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) te Leiden. Er is geen privacyreglement van toepassing op de ICVS.

Toekomst

Naar verwachting zal deze enquête ook in de toekomst om de drie à vier jaar uitgevoerd worden.

8.2 *European Sourcebook*

Het European Sourcebook bestaat uit een database en een publicatie, waarin een zo compleet mogelijk beeld van de gehele strafrechtsketen gegeven wordt. Tot dusver zijn 36 landen in het European Sourcebook opgenomen. Aan de hand van door elk land afzonderlijk ingevulde vragenlijsten wordt de database gemaakt. Waarop de gegevens gebaseerd zijn, is van land tot land verschillend: sommige landen leveren hun informatie aan op basis van primaire bronsystemen, andere aan de hand van statistische publicaties. Er wordt geen steekproef getrokken.

Informatiegebied

Het informatiegebied omvat in principe de gehele strafrechtsketen, inclusief slachtoffer-enquêtes. In de praktijk ligt de nadruk op de gegevens vanaf opsporing tot en met tenuitvoerlegging. Meestal betreft de registratie het aantal misdrijven per delictsoort, vaak ook leveren de landen informatie over aantallen veroordelingen en aantallen gedetineerden. De delictcategorieën zijn moord en doodslag, mishandeling, verkrachting, diefstal met geweld, diefstal, autodiefstal, fietsendiefstal, inbraak, en drugsdelicten. Als persoonskenmerken worden gegevens over geslacht, meerder- en minderjarigheid en het al dan niet vreemdeling-zijn verzameld. Ook zijn er gegevens over bijvoorbeeld de soort opgelegde straf.

Periodiciteit van de dataverzameling

De gegevens in het European Sourcebook zijn per jaar, en beslaan de periode 1990-1996.

Beperkingen

De gegevensverzameling is beperkt tot Europese landen. Ook het direct vergelijken is lastig, aangezien strafrechtssystemen op nogal cruciale punten van elkaar kunnen verschillen. Een ander punt is de verschillende wijze van aanleveren van de gegevens: sommige landen baseren hun informatie op feitelijke registraties, andere gebruiken criminele statistieken. Geprobeerd is dit zo veel mogelijk te verhelpen door vaste definities te geven van een aantal goed omschreven delictcategorieën. Ook zijn er nogal wat

lacunes in de berichtgeving. Wel kunnen goed trends in verschillende landen met elkaar vergeleken worden, aangezien het om dezelfde periode van zeven jaar gaat.

Eigendom en beheerder

De eigenaar en beheerder van het European Sourcebook is de European Committee on Crime Problems (CDPC) van de Raad van Europa.

Toekomst

Inmiddels wordt gewerkt aan een volgende editie van het European Sourcebook. Deze zal naar verwachting in 2003 uitkomen en gegevens bevatten over de periode 1995-2000.

8.3 *SIBa Internationale database*

In de SIBa Internationale database worden van twaalf landen enkele gegevens over de strafrechtsketen (voornamelijk over opsporing) bijgehouden. De basis vormen officiële statistische publicaties van Nederland, België, Duitsland, Frankrijk, Engeland en Wales, Denemarken, Noorwegen, Zweden, Finland, Italië, de Verenigde Staten, Japan.

Informatiegebied

De informatie die in de SIBa Internationale database is verzameld, heeft voornamelijk betrekking op de geregistreeerde criminaliteit, op zaaksniveau. De delictcategorieën zijn geweld en vermogen. Overige informatie betreft het aantal gedetineerden en ophelderingspercentages.

Periodiciteit van de dataverzameling

De gegevens hebben betrekking op de jaren 1980-1999.

Relaties met andere systemen

Er zijn geen directe relaties met andere systemen.

Beperkingen

Als beperkingen van het systeem kunnen het kleine aantal variabelen en het kleine aantal landen gezien worden. Geprobeerd is de kwestie van de internationale vergelijkbaarheid zo veel mogelijk te verhelpen door de cijfers van de verschillende publicaties op een eenduidige manier te interpreteren (zoals welke delicten zijn 'geweld', welke 'vermogen'). Hoewel soms niet alle jaren van een land aanwezig zijn, is de informatie per jaar meestal wel volledig. De vergelijkbaarheid is waarschijnlijk groter dan in het European Sourcebook en er zijn gegevens over een langere periode, namelijk vanaf 1980 in plaats van 1990.

Eigendom en beheer

Eigenaar en beheerder is de afdeling SIBa van het WODC.

Toekomst

Het systeem wordt voortdurend bijgewerkt (afhankelijk van het beschikbaar komen van statistische publicaties). Onderzocht wordt thans hoe het systeem uit te breiden met bijvoorbeeld gegevens over vervolging en berechting. Ook wordt gezocht naar statistische publicaties van andere dan de twaalf genoemde landen.

9 De WODC-Strafrechtmonitor

De WODC-Strafrechtmonitor (SRM) is een periodiek dossieronderzoek naar de achtergronden van de strafrechtspleging. In deze publicatie is informatie uit de monitor benut in enkele 'boxen'. De basis is het strafdossier in de archieven van de parketten, met informatie van de aangifte van een delict bij de politie tot en met de afdoening in eerste aanleg van de zaak door OM of rechter. Voor deze publicatie zijn de steekproefgegevens van alle afgedane strafzaken uit 1993 geanalyseerd. De steekproef uit 1993 omvat 635 strafzaken, afkomstig uit achttien arrondissementen (slechts een klein arrondissement ontbreekt). De misdrijven zijn ingedeeld in vier hoofdcategorieën, gerubriceerd naar zwaarste strafdreiging: vermogensdelicten, agressie tegen personen, vernieling, misdrijven tegen de openbare orde en drugsdelicten. Andersoortige misdrijven kunnen voorkomen in combinatie hiermee. Door herweging van delictsoorten kan een landelijk representatief beeld van de in eerste aanleg afgedane criminaliteit worden gegenereerd. Het COMPAS-systeem vormt de basisregistratie van waaruit de steekproef is getrokken. De inhoud van het dossier (volledigheid, enzovoort) is bepalend voor de informatie (betrouwbaarheid, enzovoort) die verzameld kan worden. De analyse is zo veel mogelijk gestandaardiseerd, inclusief betrouwbaarheidscontroles.

Informatiegebied

De SRM levert informatie op over vier gebieden: gepleegde delicten, verdachte, procesgang en eventueel slachtoffer. In het kwantitatieve gedeelte worden gegevens verzameld over de belangrijkste kenmerken van de zaak: wetsartikel (van het zwaarst bedreigde delict), aantal gevoegde zaken, aantal delicten op de dagvaarding, overzicht van aantal en aard van de gepleegde delicten volgens het pv van de politie. De dadergegevens betreffen geboortedatum, woonsituatie, etnische achtergrond, dagelijkse activiteiten, verslaving, enzovoort. De strafrechtelijke route betreft: sepot, transactie of, als de zaak voorkomt, eis in eerste aanleg; gvo of voorlopige hechtenis, beslissingen van de rechter zoals niet-ontvankelijkheid van het OM, nietigverklaring van de dagvaarding of onbevoegdheid van de rechtbank. De aard en de inhoud van de rechterlijke uitspraak zijn uitgebreid opgenomen. Van eventuele slachtoffers zijn gegevens opgenomen over achtergrond, letsel en de relatie tussen dader en slachtoffer.

Er is veel informatie beschikbaar over de verschillende soorten van delicten: pleegdatum/-data, pleegplaats, hoe ter kennis van politie, ooggetuige(n), eventuele mededaders,

voltooid of poging, en proceshouding van de verdachte; indien van toepassing voorts geweld- en/ of wapengebruik, letsel en (braak)schade. Het kwalitatieve gedeelte bevat een uitgebreide casusbeschrijving, waarin details over een zaak beschreven worden, die niet of nauwelijks te kwantificeren zijn. Als voorbeeld kan een briefwisseling tussen verdachte en slachtoffer dienen.

Periodiciteit van de dataverzameling

Tot dusver zijn twee dataverzamelingsrondes geweest: 1993 en 1995. Vooralsnog zijn de gegevens over 635 strafzaken uit 1993 beschikbaar. Wanneer er een aantal dataverzamelingsrondes achter de rug is, kunnen tijdreeksen worden opgesteld.

Relaties met andere informatiesystemen

Een deel van de informatie die in de SRM wordt opgenomen, komt ook voor in andere bronnen, zoals het HKS en Rapsody. De SRM vormt een aanvulling op bestaande informatiesystemen: Rapsody, het HKS, standaardregistraties zoals de CBS-statistieken. Deze bevatten per zaak of per feit slechts enkele relevante gegevens. Met de SRM kan dieper en breder onderzoek plaatsvinden.

Beperkingen

De informatie in de SRM heeft alleen betrekking op strafzaken die ingeschreven zijn bij het OM. Er kunnen dus geen uitspraken gedaan worden over zaken die bij de politie zijn gebleven en niet aan het OM zijn voorgelegd. Verder speelt de betrekkelijk geringe omvang van de steekproef nog een rol. Een derde beperking van de SRM is de actualiteit van de informatie. Op pragmatische gronden is gekozen voor een steekproef uit zaken die drie jaar eerder zijn afgedaan: de kans is dan immers groter dat de getrokken zaak onherroepelijk is geworden en terug te vinden is in de archieven van de parketten. Bij een kortere periode zou een substantieel deel van de zaken, waarbij de verdachte bijvoorbeeld in hoger beroep ging, gemist moeten worden.

Eigendom en beheer

Het WODC is eigenaar en beheerder van de informatie. De SRM valt onder de Wet op de Persoonsregistratie (WPR). Een privacyreglement is aangemeld bij de Registratiekamer.

Toekomst

Naarmate het bestand van de SRM in omvang toeneemt, zal het aantal toepassingen van de monitor toenemen: ten behoeve van voor exploratief en kwalitatief georiënteerd onderzoek, kwantitatief, toetsend onderzoek, onderzoek naar straftoemeting, beschrijving van dadergroepen, analyse van ontwikkelingen in het strafrecht, enzovoort.

